

El món de la postveritat

Un assaig sobre el món actual a partir del documental *Hypernormalisation*

HyperNormalisation

ADAM CURTIS

BBC, 2016

2h y 46 minutos

Hipnocracia

Trump, Musk y la nueva arquitectura de la realidad

JIANWEI XUN

Rosamerón, 2025

118 páginas

ISBN-13: 978-8412980097

Per BERNAT FRANCESCH ITXART

Graduado en Historia Contemporánea, UAB

"We live in a strange time. Extraordinary events keep happening that undermine the stability of our world". Amb aquesta frase comença el documental d'Adam Curtis titulat *Hypernormalisation*. Adam Curtis és un documentalista i *filmmaker* britànic de 69 anys (1955). La frase es relaciona directament amb el seu punt de vista com a productor, ja que el documental és una clara mostra d'una de les principals característiques de la seva obra: la combinació d'una anàlisi sociològica, psicològica, econòmica i

filosòfica amb la història política, la qual cosa li permet comprendre la societat i relacionar els esdeveniments particulars amb un context global. Particularment, el documental s'emmarca perfectament en l'obra dels últims anys de la seva carrera, en la qual analitza el món de la postguerra freda, sobretot centrant-se amb la teoria de la postveritat i la visió d'un món allunyat de les polítiques tradicionals, dominat per la gestió econòmica i de la llei del mercat sobre la política (que té una forta pèrdua d'importància), així com la introducció de nous paradigmes, com el d'internet, on la realitat no és única i es pot fragmentar, quelcom també utilitzat des de la política. Per exemple, altres documentals de l'autor, com *The Power of the Nightmares* (2004), *Bitter Lake* (2015) o *Living in an Unreal World* (2016), també mostren aquest bagatge.

Cal recordar que l'any en el qual va sortir aquest film no és qualsevol, ja que en el 2016 es va produir la sortida de la Gran Bretanya de la Unió Europea a través del procés del Brexit, i paral·lelament, Donald Trump va guanyar al novembre les eleccions a la presidència dels Estats Units d'Amèrica (USA). Aquests dos fets històrics van ser exitosos a través de dues campanyes mediàtiques on el pes dels mecanismes de la postveritat van jugar un paper molt important en les seves respectives victòries.

Efectivament, el principal argument i relat del documental se centra en com durant els últims 40 anys han succeït esdeveniments extraordinaris i s'ha avançat cap a un món fals i de fantasia. Així doncs, segons l'autor, els actors poderosos dels nostres temps (els polítics, els financers o els utòpics tecnològics, esmenta) no s'han enfrontat a les complexitats d'aquest nou món, sinó que s'han allunyat. En comptes d'això, el que han fet ha sigut construir una visió simple del món per mantenir-se en el poder, i, a més, hi han involucrat a tota la societat. El documental també expressa la importància de la "*perception management*" (gestió de la percepció), és a dir, com els polítics actuals tendeixen a esborrar la línia entre la realitat i la ficció fins a arribar a un escenari on aquestes dues no es poden diferenciar. Així doncs, l'objectiu és crear històries per canviar l'imaginari col·lectiu, i així evitar o desviar les complexitats del món real, mentre que els polítics fan que la realitat perdi importància i sigui manejable. En aquest món de la postveritat, doncs, juga un paper fonamental la utilització del *storytelling*, és a dir, la forta capacitat de generar històries, no importa si falses o verdares, que venguin a l'audiència i tinguin un fort impacte emocional sobre ella.

A més, com es mostra a l'inici del documental, un altra característica d'aquest nou món és la fi d'una política dominada pels polítics, que resolen els problemes a través dels acords i la negociació, i es passa a un nou tipus de política, dominada molt més pel món financer, que es basa en la lògica del mercat. A més, aquest nou paradigma es va fomentar per una característica clau que arriba fins a l'actualitat, com és un perillós individualisme. El nostre món, i aquí rau una importància terriblement notable en el paper d'internet, la tecnologia punta i les xarxes socials, està molt més orientat en el seu contingut i en les seves formes a un individualisme polític, social i econòmic.

Però, un dels temes més importants i alhora perillosos del món de la postveritat és la relació entre Occident i Orient, focalitzat en el món islàmic. La idea de Curtis és mostrar un paral·lelisme entre l'auge de l'islamisme en el món àrab i del neoconservadorisme en el món occidental, sobretot als USA, en les últimes dècades de la Guerra Freda, i com des d'Occident es buscava la creació del mite d'un enemic perillós islàmic per guanyar suports i desviar l'atenció dels problemes reals de la desestabilització del sistema. Per altra banda, durant la postguerra freda, i sobretot després dels atacs a les Torres Bessones del 11 de setembre de 2001, el *storytelling* de Reagan de l'imperi del bé contra el mal per pressionar la cursa armamentística contra una URSS dèbil, passava a ser utilitzat en la guerra contra el terrorisme. Des de l'altre costat, però, els líders islàmics empenien polítiques violentes per posar fi al domini occidental i unir el món àrab. En el documental, les dues figures centrals d'aquest delicat sistema són Bashar al-Assad i el Coronel Muammar Gaddafi. L'expresident de Síria ho intentaria i ho aconseguiria a través de martiritzar el suïcidi i utilitzar els homes bomba, tot i que com es mostra al final del film, aquesta tàctica acabaria provocant la fractura del món islàmic, sobretot demostrat en la Guerra Civil de Síria iniciada el 2011 després de la Primavera Àrab. En canvi, el coronel de Líbia, va ser la figura usada per Occident per presentar-la com el gran malvat mundial islàmic, mentre que ell va aprofitar per donar conèixer la seva *Tercera Teoria Universal*, quelcom que canviaria per legitimar la invasió d'Iraq el 2003 i que tornaria després de l'esclat de la Primavera Àrab.

Partint d'aquesta base, el documental analitzat deixa un fil conductor que porta a la reflexió de preguntar-se quin és el món que s'ha estat construït al llarg dels últims quaranta o cinquanta anys, com ha avançat i progressat aquesta construcció, quins són els seus principals artífexs, en quin punt es troba el món actual i en quina direcció va. Així doncs, cal preguntar-se quines són les bases d'aquest "*dream world*" o "*fake world*", si és que realment existeix, i cap a on avança. Totes les reflexions acadèmiques sobre la construcció que ha experimentat la societat han de focalitzar-se en un estudi detallat que connecti moltes disciplines diferents, on l'estudi sobre el món tecnològic, les xarxes socials i la seva implantació en la política o la geopolítica mundial tinguin un pes fonamental.

Un dels estudis més recents és el llibre *Hipnocràcia*¹, on la història de l'autor ja mostra com aquests nous paradigmes també comencen a introduir-se dins de l'acadèmia. El filòsof hongkonguès que firma el llibre, Jianwei Xin, no existeix, i realment el llibre és escrit per Andrea Colamedici i l'ajuda de dos programes d'Intel·ligència Artificial, pel que diu "*es un libro que simultáneamente explica una teoría y la encarna al mismo tiempo*"². La reflexió filosòfica de l'autor és que el règim actual és una hipnocràcia. Per ell, la hipnocràcia no es caracteritza per controlar els cossos ni per reprimir els sentiments, sinó que altera permanentment la consciència dels seus habitants. En ella, la

¹ Xun (2025).

² Limón (2025).

realitat és manipulada i dissolta en múltiples somnis guiats, on el pensament crític s'adorm. La guerra, doncs, ja no es troba en la creació d'una realitat guanyadora, que s'imposi, sinó que ara és una batalla per a la generació de realitats múltiples independents i simultànies, on la clau no és la formulació de la mentida, sinó l'existència de realitats paral·leles que dominin la consciència col·lectiva de la població, hipnotitzant així els seus habitants. Per l'autor, la clau del règim hipnocràtic és que *"La única verdad de la hipnocracia es que no hay verdad"*³.

L'objectiu del present treball no és mentir ni desmentir la tesi del llibre, però sí vol incidir en el fet que hi ha diversos elements que són fonamentals per entendre aquest canvi de relació entre el poder i la població que ha provocat l'avenç tecnològic, que afecta tant a la governació de la societat com a la vida diària de la població d'un món cada cop més global i hiperconnectat.

Un d'ells, sens dubte, és la Intel·ligència Artificial (IA), que no és un simple avenç tecnològic, sinó que ha arribat per canviar i modificar la realitat. El gran canvi que ha provocat la IA els últims anys ha sigut la implantació del Chat GPT, que pot complir moltes funcions en relació amb les preguntes que li facis, el que pot canviar la teva panoràmica i les teves emocions. Tot i això, la IA, no és un fenomen tan nou. En el documental, de fet, es mostra la implantació exitosa d'una màquina d'IA anomenada *"Eliza"* a la dècada dels vuitanta als USA, que complia una funció psicològica, a través d'un sistema on la gent escrivia els seus sentiments i ella responia a partir de repetició de frases. Una de les reflexions més importants és que l'èxit de la màquina va ser que el "client" no era avaluat per un ésser humà, de naturalesa amb prejudicis i que jutja el contingut que el client li explica.

Un dels grans canvis produïts pel nou món tecnològic que acompanya el nostre sistema és la revolució produïda per les xarxes socials. Les xarxes socials han canviat per complet el paradigma de la relació del poder amb la població. Ha canviat totalment els mecanismes de control de la societat, per mantenir-los distrets, per difondre realitats alternatives, per amagar escàndols, per promoure una certa teoria, i en conseqüència, per modular l'estat de consciència de la població permanentment i en massa. Així doncs, amb l'arribada de les xarxes socials *"Por primera vez fue posible no sólo influir, sino también controlar y modular los estados de conciencia de miles de millones de personas a tiempo real"*⁴.

Un altre element important és l'addicció. Això és producte del fet que el poder en aquest sistema es manifesta principalment com una arquitectura del desig. Les plataformes digitals són sistemes que no medien amb la realitat, sinó que la reescriuen. Les xarxes socials són un gran objecte del món de la postveritat, sobretot per la vida diària

³ Xun (2025): p. 58.

⁴ *Ibid.*: p. 48.

i la gent corrent que habita aquest món. Per exemple, les imatges dels perfils personals a Instagram reproduïen la precisa imatge que la persona de la foto vol reflectir de si mateixa, la qual cosa crea una línia molt fina entre la il·lusió del que es representa i la realitat. Això crea en les altres persones formes de vida idíl·lics i perfectes, que porten a la insatisfacció de la societat, que mai en té prou, on tothom sempre busca sentir-se que la gent l'accepta.

En part, el mateix passa amb els productes del mercat, que aconsegueixen vendre a través de l'olor, el màrqueting i la imatge un producte idíl·lic que fomenta el desig del client. Per exemple, en productes de menjar, el seu treball és enganyar el cervell a través dels sentits perquè cregui que s'està menjant quelcom molt diferent de la realitat. Aconsegueixen fer menjar coses que no alimenten i sobretot, molta més quantitat de la que convé⁵. De fet, això també passa amb la relació dels individus i la seva societat. Per exemple, el filòsof Byung-Chul Han argumenta que la sobreabundància de la positivitat i el rendiment creada per la societat mercantilista esgotaria als individus que estan en constant conflicte amb ells mateixos, buscant sempre superar objectius, sense donar-li importància a una necessitat vital com és descansar⁶.

Per altra banda, una de les noves facetes més valuoses de la tecnologia és la vigilància poblacional i el reconeixement instantani, una nova forma d'intel·ligència interior molt útil pels sistemes de seguretat de les nacions. Per exemple, la Xina es pot definir com la primera dictadura digital a través del seu sistema de crèdit social, un joc que serveix com a règim de control i, per tant, d'intel·ligència interna. En aquest, tothom comença amb els mateixos punts i els ciutadans en perden o guanyen, el que comporta conseqüències. El sistema de crèdit social xinès depèn de més de 400 milions de càmeres que vigilen permanentment a la població, totes connectades a servidors amb sistema de reconeixement facial en temps real⁷. Arribats a aquest punt, quan molts argumenten que aquest sistema també existeix a Occident, però de forma invisible, caldria preguntar-se quins efectes tindrà sobre la nostra societat, i si, com molts dels sistemes d'intel·ligència interior i seguretat, significarà un altre element de repressió i de dominació basat en criteris socioeconòmics?

Segurament l'element més important d'aquest nou règim és la manipulació, la qual produeix no l'efecte de la mentida, sinó de l'habilitat de crear diverses realitats o realitats alternatives, deslegitimant així el poder de la veritat. En aquest règim, els fets objectius són molt menys rellevants que les emocions i les creences personals. Justament això és el que l'estratègia del populisme busca, dissenyada deliberadament per desprendre la societat educada dels seus recursos intel·lectuals i espirituals, convertint la població en cíncics o en nens. Un fenomen molt interessant és la producció i

⁵ Peirano (2019): pp. 7-43.

⁶ Han (2015).

⁷ Peirano (2019): pp. 74-107.

distribució de notícies falses i teories de la conspiració després d'una crisi, on molts cops, el xarxes socials com el Facebook o el Whatsapp han sigut una eina essencial de difusió⁸. Aquest règim, doncs, viu en una era de manipulació subtil en la qual el poder no es manifesta a través de la força, sinó de la seducció. En aquest context, Trump i Musk són els profetes d'aquest règim. La seva clau és que no menteixen en el sentit convencional, sinó que generen una realitat alternativa en la qual habiten permanentment ells i els seus seguidors, que no estan manipulats, sinó que aposten per aquesta nova realitat. En aquest sentit, com defensa Colamedici, ambdós constitueixen una mutació fonamental en la naturalesa de poder. El seu poder no deriva de la força ni de la racionalitat dels seus arguments, sinó de la seva capacitat per generar i mantenir noves realitats paral·leles que connecten a la consciència col·lectiva⁹.

Dins la manipulació, però, el terme que millor pivota sobre aquest règim és l'algoritme. Aquest és el mecanisme central del sistema, ja que actua de forma invisible i no es contenta amb abordar l'espai públic i modificar la consciència de les masses, sinó és quelcom que modula els espais més íntims dels individus, arribant a penetrar en les emocions més personals i profundes. Per exemple, les xarxes socials han modulat els gustos dels individus fins el punt que l'algoritme té un estudi detallat de què t'ha d'oferir a través de les teves preferències. Quants cops ha passat que una persona esmenta a un amic una cosa que li genera curiositat i al següent dia li apareix un anunci/vídeo/contingut audiovisual sobre allò? En l'àmbit ideològic el sistema de l'algoritme crea bombolles de realitat: ecosistemes on cada contingut confirma i reforça una determinada visió de la realitat¹⁰.

El nou paradigma tecnològic, però, també ha modulat els intents per enfonsar aquest mateix règim i construir-ne altres de nous. Per exemple, el documental mostra com les xarxes socials van ser la principal plataforma per donar forma a l'organització de les diferents revolucions de la Primavera Àrab donades al món islàmic. De fet, en aquella època també es desenvoluparien altres esdeveniments a Occident per la deslegitimació dels respectius governs democràtics, com el *Occupy Wall Street* o el moviment del 15-M a Espanya, on segons Xavier Domènech: "*El 15M fue más allá de un movimiento que utilizaba las nuevas tecnologías y las redes sociales, nació en ellas*"¹¹. Tot i això, una reflexió molt interessant és que aquestes revolucions coordinades per les xarxes socials van permetre reunir a molta gent molesta amb el poder, però no van construir una nova societat o sistema, per la qual cosa es va convertir en un caos.

El més perillós és que aquest règim es beneficia de les formes d'oposició tradicionals, i, de fet, les absorbeix dins del seu sistema i el fa més gran, com diu el documental,

⁸ *Ibid.*: pp. 189-248.

⁹ Xun (2025): pp. 51-58.

¹⁰ *Ibid.*: pp. 59-62 y 90.

¹¹ Domènech (2022): p. 4.

quan parla de la campanya de Trump i la seva oposició *“But they expressed their anger in cyberspace - so it had no effect [...] their waves of angry messages and tweets benefited the large corporations who ran the social media platforms”*. Això porta a la pregunta de com es pot atacar un sistema que es beneficia de l’oposició i la fa part seva? La resposta pot estar en el llibre d’Andrea Colamedici: *“La resistencia puede y debe, por tanto, operar a la vista de todos, utilizando los propios mecanismos del sistema para revelar sus contradicciones, habitándolo de forma que exponga y subvierta su lógica interna. Hay que comprender el sistema para cortocircuitarlo desde dentro y utilizarlo para generar lo inesperado”*¹².

En conclusió, la clau no es troba ja en el fet que algun sistema pugui aturar aquest nou paradigma, sinó qui serà el corredor més ràpid en la cursa per saber utilitzar i expressar al màxim els beneficis (a vegades malèfics) d’aquest nou context on la realitat no és única, no és important, és divisible o paral·lela. Això també comporta una conseqüència en la geopolítica mundial. El règim neoliberal o neoconservador ha mostrat que té crisis cícliques (durant el segle XXI ja s’han mostrat en la financera del 2008 i la pandèmia de la COVID-19), i davant això, s’accentuarà la sortida de líders mundials d’extrema dreta populista que estan cada cop més hiperconnectats, i que aprofiten cada cop més el règim de la postveritat. A més, això continuarà accentuant les diferències socioeconòmiques mundials i la dinàmica centre-perifèria, fet que augmentarà les pràctiques d’intel·ligència revolucionària (com ho va ser Al-Afghani o Bin Laden) i contrainsurgent.

En el context actual, no es pot considerar que ens trobem en l’època del fi de les idees i de la ideologia, com va pronosticar Francis Fukuyama¹³, ja que tot continua marcat per les ideologies de cadascú que cada cop són més radicals. A més, això es connecta amb la societat hiper individualista actual. Ara bé, sí que es produiran els “efectes de fals consens”, on la gent ja no està preocupada per entendre la teorització de les diferents ideologies i els seus valors o principis, sinó que prefereixen eslògans ràpids, curts, senzills d’entendre i que reforcen el que l’individu pensa, la qual cosa li reconforta i reconfirma el que vol, alimentat per l’algoritme. Així doncs, la principal intel·ligència a realitzar serà la de l’algoritme per mantenir falsament confirmada a la gent en les seves postures.

Una de les grans amenaces a aquest règim de la postveritat o hipnocràtic és el control de l’Orient Mitjà i la problemàtica entre Occident i el món islàmic, en la qual els enemics procés del Brexit a la Gran Bretanya el 2016.

Així doncs, vivim en una hipnocràcia? Probablement no. Encara vivim en sistemes polítics tradicionals, però que cada cop estan fent més ús dels mecanismes

¹² Xun (2025): p. 102.

¹³ Fukuyama (1992).

d'intel·ligència per governar a la població a través de la difusió de la realitat, com el govern d'Orban a Hongria, que molts autors l'anomenen una "*Informational Autocracy*"¹⁴, pel seu control de la realitat a través dels mitjans d'informació, o com ho és la Xina i el seu sistema de crèdit social. A escala geopolítica, la intel·ligència encara serà molt important, perquè l'intent d'estabilitzar el món occidental rau en la dominació de les seves àrees d'interès, basades en un sistema d'aliances molt dèbil, la qual cosa provoca el desplegament de la intel·ligència insurgent als països dominats. A més, la intel·ligència de la informació serà vital per vendre el relat imposat per Occident i amagar allò que importa, com ja es pot veure en guerres com la Guerra d'Ucraïna, la de Gaza o tots els conflictes al continent africà. Finalment, una de les principals intel·ligències del nou sistema serà també el control sobre el mercat, i així posar en valor l'argument del polític Yan Xuetong, que defensa un món no dominat pels paràmetres de la Guerra Freda, sinó per l'existència d'una gran competició per la tecnologia digital, la qual cosa portaria a un gran xoc mundial amb dos eixos principals, que en aquest cas serien els USA i la Xina.

Bibliografia

Domènech, Xavier (2022), "Democracia, redes y movimientos. Una larga mutación", *La Maleta de Portbou* (55).

Fukuyama, Francis (1992), *The End of the History and the Last Man*, Nueva York, Free Press.

Han, Byung-Chul (2015), *La sociedad del cansament*, Barcelona, Herder Editorial.

Krekó, Péter (2022), "The Birth of an Illiberal Informational Autocracy in Europe: A Case Study on Hungary", *The Journal of Illiberalism Studies*, 2 (1). [Consultable en red.](https://doi.org/10.53483/WCJW3538)
<https://doi.org/10.53483/WCJW3538>

Limón, Raúl (2025), "Jianwei Xun, supuesto autor de la teoría de la hipnocracia, no existe y es fruto de la intel·ligència artificial", *El País*, 6 de abril.

Peirano, Marta (2019), *El enemigo conoce el sistema. Manipulación de ideas, personas e influencias después de la Economía de la Atención*, Barcelona, Debate.

Xun, Jianwei (2025), *Hipnocracia. Trump, Mask y la nueva arquitectura de la realidad*, Barcelona, Rosamerón.

¹⁴ Krekó (2022): pp. 55.72.